

biosferis^{#07}

Sebastian Cătănoiu

ELANUL

Robert Zeitz

ZBORUL VULTURILOR

Orieta Hulea

WWF ROMÂNIA - 20 DE ANI

Vance G. Martin

CĂLĂTORIA SPRE SĂLBĂTICIE...

Sabina Baci

EDUCAȚIA DE MEDIU

PRIN FILM ȘI ARTĂ

BRAȘOV, OCTOMBRIE 2026

Ursul brun în România - între știință, decizie politică și responsabilitate instituțională

Există momente în care conservarea naturii încetează să mai fie doar un domeniu de activitate și devine un test al maturității unei societăți. Managementul ursului brun din România pare să fi ajuns într-un asemenea moment.

Anul 2026 ar fi trebuit să reprezinte momentul în care dezbateră privind managementul ursului brun din România să facă pasul firesc de la percepții și estimări către fundamentarea deciziilor pe baze științifice solide. După ani întregi în care lipsa unor date credibile privind dimensiunea populației a fost invocată drept principal obstacol în elaborarea unei politici coerente de management, publicarea rezultatelor studiului genetic național părea să ofere, în sfârșit, acel reper obiectiv pe care îl așteptau atât autoritățile, cât și comunitatea științifică.

În mod paradoxal, tocmai studiul care trebuia să închidă disputa privind dimensiunea populației a redeschis dezbateră asupra modului în care este produsă cunoașterea științifică în România! Nu atât rezultatele au fost contestate, cât imposibilitatea verificării lor. În mediul academic și în comunitatea specialiștilor implicați în conservarea carnivorelor mari au apărut întrebări legitime privind accesul la metadatele și datele brute care au stat la baza estimării populației. În orice demers științific de asemenea amploare, credibilitatea concluziilor nu este dată exclusiv de valoarea finală obținută, ci și de posibilitatea comunității științifice de a înțelege metodologia, de a verifica ipotezele utilizate și, în ultimă instanță, de a reproduce analiza. Or, în lipsa unei asemenea transparențe, dezbateră s-a mutat rapid din sfera biologiei conservării în cea a încrederii publice.

Este relevant faptul că inclusiv ministra mediului, Diana Buzoianu, a admis public necesitatea unei transparențe sporite în privința informațiilor care au fundamentat studiul. Din această perspectivă, adevărata provocare nu este demonstrarea faptului că studiul este corect sau greșit, ci consolidarea credibilității sale printr-un proces transparent, specific oricărui demers științific matur.

În paralel, aproape fără perioada firească de

analiză pe care un asemenea studiu ar fi meritat-o, dezbateră publică s-a mutat rapid către soluțiile legislative de demult și mai ales netransparent croite. Propunerea senatorului Tánczos Barna privind aprobarea unei cote preventive de recoltare de aproape o mie de exemplare anual a generat reacții puternice atât în mediul politic, cât și în societatea civilă. Legea a fost contestată de Președintele României și trimisă Curții Constituționale, pentru ca, în final, aceasta să fie declarată constituțională, polarizând astfel și mai mult societatea.

Dincolo însă de disputa juridică, rămâne o întrebare pe care dezbateră publică pare să o fi ocolit aproape complet. Chiar presupunând că dimensiunea populației este estimată corect, cum ne asigurăm că exemplarele eliminate sunt exact cele care generează conflictele dintre om și urs și nu indivizi valoroși din punct de vedere biologic, aflați în habitate naturale, fără niciun istoric de habitare sau comportament problematic?

Managementul unei populații nu înseamnă exclusiv stabilirea unui număr de exemplare care pot fi împușcate anual. Înseamnă și definirea unor criterii clare, verificabile și independente privind selecția exemplarelor, astfel încât intervențiile să urmărească reducerea conflictelor și nu doar atingerea unei cote numerice. În lipsa unui asemenea filtru, există riscul ca presiunea

Cuprins

03 LUMEA BIOSFERIS

noutăți despre conservare și proiecte interesante

06 ELANUL

la ce bun?

09 ZBORUL VULTURILOR

în România reîncepe la Rucăr

13 WWF ROMÂNIA - 20 DE ANI

povestea unor oameni care au ales să nu renunțe

16 CĂLĂTORIA SPRE SĂLBĂTICIE...

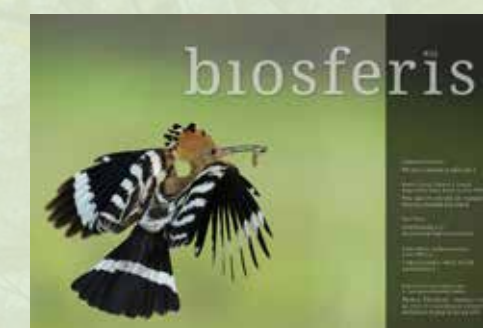
de ce contează

21 EDUCAȚIA DE MEDIU PRIN FILM ȘI ARTĂ

de ce contează

REVISTA BIOSFERIS

#03 mai 2022



#04 octombrie 2023



#05 iulie 2024



#06 iunie 2025



vânătorilor să se îndrepte către exemplarele cele mai accesibile sau cu valoare trofeistică ridicată, în timp ce urșii habituați, responsabili de majoritatea conflictelor din jurul localităților, să continue să genereze aceleași probleme.

O altă schimbare majoră s-a produs recent, prin modificarea OUG nr. 81/2021, act normativ care reglementează intervenția imediată asupra exemplarelor de urs brun ajunse în intravilanul localităților. Filosofia noii reglementări urmărește reducerea timpului de reacție, eliminarea gradualității măsurilor utilizate și transferarea deciziei către autoritățile locale, însă această soluție ridică la rândul ei numeroase întrebări.

Realitatea din teren este însă adesea mult mai complexă pentru că primarul unității administrativ-teritoriale, medicul veterinar și reprezentantul gestionarului fondului cinegetic devin actorii principali ai unei decizii extrem de complexe, care presupune evaluarea comportamentului unui animal strict protejat, aprecierea gradului real de risc și alegerea unei intervenții proporționale. Nu este însă deloc evident că toate aceste personaje dispun, în mod constant, de expertiza necesară pentru diferențierea unui urs aflat accidental într-o zonă locuită de un exemplar realmente habituat sau periculos. În practică, multe dintre decizii sunt luate sub presiunea timpului, a emoției colective și a unei expuneri mediatice intense, iar într-un asemenea context riscul unor intervenții disproporționate nu poate fi ignorat.

În mod paradoxal, dezbaterea privind reducerea efectivelor a avansat mult mai rapid decât

dezvoltarea infrastructurii necesare unui management modern al speciei. Proiectul național implementat de Ministerul Mediului împreună cu INCDS „Marin Drăcea” și Regia Națională a Pădurilor nu este încă finalizat 100%. Sanctuarul destinat relocării exemplarelor problematice se află încă într-o etapă incipientă. Măsurile preventive bazate pe instalarea gardurilor electrice rămân limitate la proiecte pilot, fără o strategie clară de extindere la nivelul întregii arii de distribuție a speciei iar fenomenele de habituaare continuă să fie generate de aceleași cauze cunoscute de ani de zile: accesul facil la surse antropice de hrană, gestionarea deficitară a deșeurilor și dezvoltarea localităților în imediata vecinătate a habitatelor naturale.

În ultimele luni au devenit tot mai frecvente solicitările formulate de reprezentanți ai administrației locale, ai mediului politic și ai unor organizații cinegetice privind reducerea nivelului de

protecție a ursului brun la nivel european. Dacă, într-un viitor apropiat, această schimbare va deveni realitate, responsabilitatea gestionării celei mai importante populații de urs brun din Uniunea Europeană va reveni aproape în întregime statului român.

Și în acest context nu pot să nu mă întreb dacă suntem pregătiți pentru acest moment? Dispun instituțiile românești de instrumentele tehnice, de resursele financiare și de capacitatea administrativă necesare pentru a gestiona această specie în absența mecanismelor asociate Directivei Habitare?

Vor exista suficiente resurse pentru monitorizarea permanentă a populației? Vor putea fi menținute programele de prevenire a conflictelor în lipsa mecanismelor financiare dedicate speciilor protejate? Va exista capacitatea administrativă de a rezista presiunilor economice și intereselor

care gravitează în jurul activităților cinegetice? Și, mai ales, va putea statul român să garanteze, pe termen lung, menținerea stării favorabile de conservare a unei populații care reprezintă una dintre cele mai importante componente ale patrimoniului natural european?

Poate că adevărata miză nu este dacă România va extrage câteva sute de urși în plus sau în minus și nici dacă statutul speciei va fi modificat la nivel european. Adevărata provocare este dacă statul va reuși să construiască, în sfârșit, un sistem de management suficient de matur pentru ca deciziile privind această specie emblematică să fie luate în mod transparent, predictibil și fundamentat științific.

Pentru că succesul conservării ursului brun nu va depinde, în ultimă instanță, nici de textul unei directive europene și nici de numărul înscris într-o cotă anuală de recoltare. El va depinde de capacitatea instituțiilor noastre de a administra responsabil una dintre cele mai valoroase specii sălbatice ale Europei.

SILVIU CHIRIAC
Specialist Carnivore Mari



© Silviu Chiriac

ZONE PRIORITARE PENTRU BIODIVERSITATE

România are acum cadrul legislativ și tehnic pentru identificarea și desemnarea Zonelor Prioritare pentru Biodiversitate (ZPB). Prin Ordonanța de urgență a Guvernului nr. 25/2026 a fost introdusă în legislația națională noțiunea de „*zone prioritare pentru biodiversitate*”, iar Ordinul ministrului mediului nr. 1.066/2026 a aprobat metodologia pe baza căreia aceste suprafețe vor putea fi identificate.

Prin aceste modificări legislative Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a făcut un pas important în implementarea Strategiei Uniunii Europene privind biodiversitatea pentru 2030, care urmărește protejarea a cel puțin 30% din suprafața terestră și 30% din suprafața marină a

Uniunii Europene. O treime din aceste suprafețe, echivalentul a 10% din teritoriul terestru și 10% din spațiul marin al Uniunii, ar trebui să beneficieze de măsuri dedicate menținerii habitatelor și speciilor prioritare fie prin protecție strictă, fie – în cazul habitatelor semi-naturale - prin măsuri active de management.

Ce sunt zonele prioritare pentru biodiversitate?

ZPB sunt suprafețe terestre sau marine importante pentru conservarea ori refacerea integrității ecosistemelor bogate în biodiversitate. În aceste zone trebuie protejate structurile, funcțiile și procesele ecologice naturale sau semi-naturale foarte valoroase, inclusiv față de presiunile provenite din exterior.

Zonele vor fi desemnate prin includerea într-un **Catalog național al zonelor prioritare pentru biodiversitate**, care va fi aprobat prin ordin al ministrului mediului. În Catalog vor putea fi incluse atât suprafețe care beneficiază deja de un regim adecvat de protecție, cât și alte zone valoroase identificate pe baza noii metodologii.

Printre suprafețele prevăzute expres de ordonanță se numără: rezervațiile științifice, zonele de protecție strictă și integrală din parcurile naționale și naturale, pădurile virgine și cvasi-virgine; suprafețele românești incluse în situl UNESCO al pădurilor primare și seculare de fag, monumente ale naturii, rezervații naturale, alte suprafețe terestre și marine care îndeplinesc criteriile metodologiei.

© Dan Dinu



Nu toate zonele vor avea același regim!

Un element important al noii legislații este faptul că zonele prioritare pentru biodiversitate nu vor fi uniforme din punct de vedere al regimului de protecție. Măsurile de management vor fi stabilite în funcție de caracteristicile ecologice și de nevoile de conservare ale fiecărei suprafețe în parte. Unele zone vor avea un regim de protecție strictă (nonintervenție), aplicabil ecosistemelor cu valoare ridicată de conservare, în care activitatea umană a lipsit și în trecut sau a fost foarte redusă. Alte zone vor avea un regim de

management activ, atunci când intervenția este necesară pentru menținerea ori îmbunătățirea habitatelor, speciilor și proceselor ecologice.

Această diferențiere este relevantă în special pentru pajiștile seminaturale, a căror biodiversitate depinde adesea de continuarea unor practici tradiționale, precum cositul sau pășunatul extensiv. Abandonarea completă a intervenției în aceste cazuri poate duce la re-instalarea vegetației lemnoase și la pierderea speciilor caracteristice acestor habitate.

© Vlad Dumitrescu



ELABORAREA PLANULUI NAȚIONAL DE RESTAURARE A NATURII

Comisia Europeană a stabilit, prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2025/912, formatul comun în care statele membre trebuie să își redacteze planurile naționale de restaurare a naturii. România trebuie să transmită Comisiei Europene, până la 1 septembrie 2026, proiectul Planului Național de Restaurare, prin care va prezenta

măsurile necesare pentru refacerea ecosistemelor degradate până în 2050.

Planul va viza ecosistemele terestre, costiere, marine și de apă dulce, dar și ecosistemele urbane, agricole și forestiere. Vor trebui incluse măsuri pentru refacerea habitatelor și a populațiilor de specii, inversarea declinului polenizatorilor, creșterea biodiversității în agricultură și păduri și extinderea spațiilor verzi și a coronamentului arborilor în orașe.

România va trebui să identifice ecosistemele și suprafețele care necesită restaurare și să precizeze: unde sunt necesare intervențiile, ce rezultate sunt urmărite, cine răspunde de implementare și din ce surse vor fi finanțate măsurile. De asemenea, vor fi definite indicatorii și metodele de monitorizare. Elaborarea planului trebuie să se facă într-un proces participativ prin implicarea autorităților, administratorilor de arii protejate, cercetătorilor, proprietarilor de terenuri, organizațiilor neguvernamentale și comunităților locale.

Pentru elaborarea planului este necesară corelarea informațiilor din domeniul biodiversității, apelor, pădurilor, agriculturii și dezvoltării urbane.

ACTUALIZAREA LISTEI EUROPENE A SPECIILOR ALOGENE INVAZIVE DE INTERES COMUNITAR

Comisia Europeană a actualizat lista speciilor alogene invazive de interes pentru Uniune prin Regulamentul de punere în aplicare (UE) 2025/1422, adoptat la 17 iulie 2025. Actul normativ adaugă 26 de specii la lista europeană, pe baza dovezilor științifice și a evaluărilor de risc privind efectele acestora asupra biodiversității și a integrității ecosistemelor. Regulamentul se aplică direct în toate statele membre, inclusiv în România. Regulamentul actualizează și denumirile științifice ale unor specii deja incluse în lista Uniunii, pentru a ține seama de modificările taxonomice.



© Dan Dinu

© Steve Carson



Restricții

Pentru speciile alogene invazive de interes pentru Uniune se aplică un set comun de restricții. Acestea nu pot fi, în principiu, introduse pe teritoriul Uniunii, deținute sau crescute, transportate, comercializate ori utilizate, reproduse sau eliberate în mediul natural. Statele membre trebuie, de asemenea, să asigure supravegherea speciilor, detectarea acestora în timp util, dar și eliminarea rapidă a noilor populații, dacă acestea sunt semnalate. Pentru speciile deja răspândite sunt necesare măsuri de gestionare care să reducă efectele asupra biodiversității.

Aplicarea este amânată pentru două specii

Majoritatea modificărilor au devenit aplicabile în august 2025. Pentru nurca americană (*Neogale vison*) și castorul canadian (*Castor canadensis*), aplicarea includerii pe listă a fost însă amânată până la 7 august 2027.

În cazul nurcii americane, amânarea oferă statelor membre timp pentru pregătirea eventualelor autorizații privind fermele pentru producția de blană. Pentru castorul canadian, perioada suplimentară este necesară deoarece acesta poate fi confundat ușor cu specia de castor european (*Castor fiber*),

care este protejat prin Directiva Habitate. Astfel, este necesar un protocol bine conturat prin care să fie diferențiate cele două specii.

Ce înseamnă actualizarea pentru România?

România va trebui să verifice prezența noilor specii pe teritoriul național, căile prin care acestea pot fi introduse sau răspândite și măsurile necesare pentru prevenirea, monitorizarea și gestionarea lor. Actualizarea este relevantă inclusiv pentru administratorii ariilor naturale protejate, autoritățile de mediu, instituțiile de cercetare, serviciile vamale, sectorul hortic, crescătorii de animale și comercianții de plante sau animale.

Includerea unor specii pe lista europeană nu înseamnă că acestea sunt deja răspândite în toate statele membre. Măsura urmărește și prevenirea introducerii acestora în țările în care nu sunt încă prezente, deoarece detectarea acestora în timp util, de regulă, este mai eficientă și mai puțin costisitoare decât controlul unei populații deja extinse. Extinderea listei europene subliniază necesitatea unei monitorizări mai bune și a unei cooperări între autorități, specialiști și public pentru detectarea rapidă a speciilor invazive și limitarea impactului acestora asupra ecosistemelor native.

LUMEA

biosferis

DELTA SĂLBATICĂ

- un nou documentar de la echipa din spatele filmului România Sălbatică

„Delta Sălbatică” este cel mai amplu documentar românesc dedicat Deltei Dunării și a fost realizat pe parcursul a cinci ani. Este regizat de Dan Dinu și narat de Medeea Marinescu, iar pe coloana sonoră are o melodie originală interpretată de Irina Rimes.

Pentru realizarea documentarului, Dan Dinu și Cosmin Dumitrache au petrecut 162 de zile în teren și au filmat aproximativ 13.000 de cadre, care însumează peste 48 de ore de material. Cu sprijinul specialiștilor și al organizațiilor de mediu, echipa a urmărit viața sălbatică și procesele naturale ale Deltei, care s-au transformat în povești pline de emoție. Filmările au fost realizate cu grijă și respect permanent față de natură și în condiții etice.

După lansarea în avanpremieră națională în cadrul LYNX festival și după câteva proiecții în cadrul unor festivaluri de film, documentarul s-a întors în locurile în care a fost filmat, într-o caravană de proiecții prin Delta Dunării. De la Sulina și Mila 23 până la Tulcea, Mahmudia, Jurilovca și Sarichioi, filmul a fost văzut chiar de oamenii care cunosc acest teritoriu mai bine decât oricine, iar documentarul a fost foarte bine primit în aceste comunități locale.

De la migrația păsărilor și transformările permanente ale peisajului până la relația profundă pe

care apa o are cu tot ceea ce este viu în acest ecosistem, documentarul este o invitație să privim Delta dintr-o perspectivă mai amplă și să descoperim un teritoriu viu, în care toate elementele sunt interconectate și pe care noi, oamenii, le influențăm prin activitățile și deciziile noastre.

În perioada următoare, „Delta Sălbatică” își va continua călătoria prin țară, în cadrul unei caravane în 11 orașe, iar din 23 octombrie în cinematografele din întreaga țară.

Proiectul își propune să susțină și refacerea zonelor umede și 10% din încasările din cinematografe vor fi direcționate către restaurarea zonei Ultima Frontieră, de lângă Periprava, unde apa este lăsată să curgă liber, astfel încât procesele naturale să se poată realiza fără bariere, iar Delta să primească înapoi spațiul atât de necesar biodiversității.

Mai multe detalii despre viitoarele proiecții pe www.romaniasalbatica.ro/ro/filme/delta-salbatica

biosferis



de la creatorii documentarului
ROMÂNIA SĂLBATICĂ

un film de **DAN DINU** povestit de **MEDEEA MARINESCU**

cu participarea solistei **IRINA RIMES**

Delta SĂLBATICĂ

O PRODUȚIE NTD FILM ÎN COPRODUȚIE CU AUGUST FILM & AVANPOST MEDIA
REGIE & MONTAJ **DAN DINU** VOCE **MEDEEA MARINESCU** IMAGINE **COSMIN DUMITRACHE & DAN DINU**
SCENARIU **CODRUȚA FLOREA & DAN DINU** MUZICĂ **ALEXEI TURCAN** SOLIST **IRINA RIMES** SUNET **IOAN FILIP**
COPRODUCĂTOR **VLAD RĂDULESCU** PRODUCĂTORI **MATEI TRUȚĂ & DAN DINU**

UN FILM REALIZAT CU SPRIJINUL
CENTRULUI NAȚIONAL AL CINEMATOGRAFIEI

NTD



AVANPOST

CNC



ELANUL, la ce bun?

SEBASTIAN CĂTĂNOIU

Aceasta ar fi întrebarea! Ezitarea în a răspunde ar putea proveni din înțeleșurile substantivului „elan”, astfel că un prim răspuns s-ar referi, poate, la impulsul interior în urma căruia...inima ne bate mai tare, ni se umflă pieptul și ochii devin mai sclipitori. Nu ar fi deloc greșit, pentru că de „elan” sau, dacă vreți, de „elanuri”, ne lovim mai des în viața de zi cu zi. În schimb, un alt sens al cuvântului pare să fi devenit aproape desuet, retras discret într-un colț al memoriei sau ascuns printre paginile unei cărți închise, poate prea devreme.

Ne putem aduce aminte de elan ca fiind un erbivor, cel mai mare din familia cerbilor, pe care legislația românească îl consideră una dintre ”speciile de faună de interes cinegetic” cuprinse în Anexa nr. 2 din Legea Vânătorii nr. 407/2006 cu modificările și completările ulterioare, adică o specie pentru care vânătoarea este interzisă, la fel ca în cazul zimbrului. Din punct de vedere al legii ariilor protejate (OUG 57/2007 cu modificările și completările ulterioare) ce se referă și la protecția speciilor, elanul este ”o specie de interes național, care necesită protecție strictă” (Anexa 4B), comparativ cu zimbrul care apare atât în Anexa 3 (”specii de animale de interes comunitar a căror conservare necesită desemnarea de arii speciale de conservare”) cât și în Anexa 4A (”specii de animale de interes comunitar care necesită protecție strictă”). În acest caz, diferența de abordare între cele două specii rezidă atât din statutul acestora din punct de vedere al IUCN (Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii), cât și, probabil, datorită prezenței sporadice a elanului pe teritoriul României. Conform Listei Roșii a IUCN, cu doar 2500 de indivizi maturi, categoria de conservare a speciei zimbbru este ”Near Threatened” (potențial amenințată cu dispariția), în vreme ce elanul, cu 500.000 de indivizi maturi, se află într-o situație mai bună, ”Least Concerned” (cu probabilitate mică de dispariție)!



© Cheorghe Popa

Cărturarul Gaspar Heltai, pe la 1575, pomeneste de existența în Transilvania a unor mari erbivore precum ”boi comați, cai sălbatici, elani și zimbri”. Câteva decenii mai târziu, geograful italian Giovanni Antonio Magini menționa: „Transilvania are codri mari și păduri nesfârșite unde trăiesc multe animale sălbatice, între care și elanii”. Dincolo de Carpați, în Moldova, elanul, denumit ”plotun” de către strămoșii noștri, a fost și el remarcat în cronicile vremii. Dimitrie Cantemir îl menționează ca trecând Nistrul în iernile grele, venind dinspre Polonia acelor vremuri. Se pare că, din fauna țării noastre, elanii au ”dispărut” până la începutul sec. al XIX-lea. Cu toate acestea, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, elanii au fost din nou observați pe teritoriul României. Mai întâi, au fost semnalati în Delta Dunării (1964), ulterior, în anii ’70, în județele din Moldova aflate în apropierea graniței cu fosta URSS precum Suceava, Vaslui și Botoșani sau, ca dovadă a faptului că animalele au reușit să parcurgă distanțe apreciabile, în județele aflate mai în interiorul țării, precum Neamț, Bacău sau Vrancea. Văzută din perspectiva prezentului, apariția unui elan, în 1973, în județul Neamț, între localitățile

Bălțătești și Crăcăoani, actualmente în zona Parcului Natural Vânători Neamț, poate fi văzută ca o dovadă a favorabilității zonei, mai ales că, nu departe, în comuna Pipirig, unul dintre sate se numește...Plotun! Începând cu iarna 2024/2025, un elan și-a făcut veacul prin județele Iași și Botoșani, dar capul de afiș a fost un exemplar semnalat brusc în iarna 2025/2026 în județul Hunedoara și mai apoi, în primăvară, în Alba! (foto 2)

Cu toate că presa a vorbit la unison de faptul că ”elanul a dispărut din fauna României de 200 de ani”, se pare că prezența acestei specii, sporadică e adevărat, poate fi dovedită, măcar în ultimii zece ani. Discuția nu e una fără rost întrucât de recunoașterea prezenței speciei depinde calea de urmat în viitor: reintroduce-re (acțiunea de stabilire a unei populații viabile, aparținând unei specii indigene, în arealul natural de răspândire în care specia fie a suferit un declin major, fie a dispărut) sau introducere (acțiunea, deliberată sau accidentală,

de stabilire a unei populații viabile, aparținând unei specii în afara arealului natural de răspândire) dacă ar fi să ne luăm după Ordinul nr. 979/2009 al ministrului mediului, fie populare, în accepțiunea Legii 407/2006.

Pe 23 aprilie 2026 au ajuns în Parcul Natural Vânători Neamț doi elani, un mascul și o femeală, provenind din Elveția și Franța. Aceștia s-au alăturat celor două femele venite din Germania, ajunse cu două zile înainte, astfel că acum patru exemplare, venite din grădini zoologice și rezervații occidentale, au început a se obișnui cu traiul din România. Momentul e cu adevărat unul istoric pentru că este pentru prima dată când exemplare din această specie au fost aduse ca urmare a unui act voluntar. Pentru a satisface rigorile sanitar-veterinare, animalele vor fi ținute în carantină o perioadă de 30 de zile, timp în care accesul va fi permis doar autorităților sanitar-veterinare și personalului Administrației Parcului Natural Vânători Neamț (Romsilva). (foto 3)



© Ciprian Bârsan

După acest interval, elanii vor putea fi admirați de la distanță de publicul iubitor de natură, având în vedere că scopul pentru care au fost aduși este pregătirea pentru viața în sălbăticie. Se va urmări starea de sănătate a animalelor și, foarte important, se va realiza tranziția de la meniul occidental, bazat pe pește, la "bucatele" autohtone din care nu vor lipsi morcovii, merele, fânul din flora spontană și bineînțeles delicatesele din Țărcul de carantină : ramuri de salcie și plop, semințșuri și pătura erbacee neaoșă. Iar asta nu se va întâmpla așa, din ochi, ci sub supravegherea specialiștilor în faună cinegetică, proveniți de la Facultatea de Silvicultură de la Suceava.

Poate mai puțin știut, spre deosebire de alte mari erbivore europene, elanul este un foarte bun înotător, care se poate scufunda complet, pentru că, în libertate, proporția vegetației subacvatice în dieta sa este una însemnată. Pentru a veni în întâmpinarea acestei caracteristici, în Țărc au fost săpate două cuvete,

în zone în care apa pluvială stagnează natural, înlesnindu-se astfel captarea apei pe o perioadă mai îndelungată. Efectele vor fi benefice nu doar pentru elan, ci și asupra biodiversității locale. (foto 4)

După trecerea cu bine a perioadei de carantină, elanii vor fi lăsați în Țărcul de aclimatizare, a cărui suprafață de 180 de hectare cuprinde un mozaic de arborete, cu compoziții, vârste și expoziții diferite, precum și zone de pajiști, oferindu-le astfel habitate variate, apropiate de cele existente în sălbăticie. Prezența acestora în ecosistemele de pădure va face obiectul unor noi cercetări, vizând atât impactul speciei asupra vegetației forestiere, cât și interacțiunile cu celelalte specii de erbivore, în special cu zimbrul.

Termenul „plotun”, folosit pentru elan, a rămas doar o relicvă lingvistică, cu valoare istorică și stilistică. Într-o perioadă în care vocabularul se îmbogățește constant cu neologisme,



© Ciprian Bârsan

încercarea de a resuscita un arhaism ar putea părea, la prima vedere, în contra firii. Asemenea reveniri nu sunt neapărat artificiale, ele pot funcționa ca gesturi de recuperare culturală, mai ales dacă au o explicație! Iar dacă elanii au revenit, poate nu e desuet să resuscităm și arhaicul „plotun”, măcar pentru a readuce în limbajul actual un termen care descrie fauna de odinioară și pentru a ne oferi explicații asupra toponimelor al căror sens este pe cale să se piardă...

Aducerea elanilor este un act de reparație morală față de natură, începutul unui proces gradual, construit pe baze științifice și cu o viziune pe termen lung privind prezența speciei în libertate, mai ales că Parcul Natural Vânători Neamț este singurul din România care, prin planul său de management și-a asumat "reintroducerea marilor erbivore sălbatic, dispărute din fauna României". Cei aproape douăzeci de ani trecuți de când s-au făcut primii pași hotărâți pentru reintroducerea zimbrului în libertate ne arată doar amploarea în timp, fără a face referire la implicațiile financiare și la dificultățile de tot felul, a procesului reintroducerii unui erbivor sălbatic de talie mare. Pagubele produse de zimbrul în libertate, minore până în prezent, cu posibile implicații asupra comunităților, vin să ne arate că, dincolo de euforia "începutului", prezența elanului în libertate trebuie tratată cu responsabilitate, de către toți factorii implicați. (foto 5)

Pentru cele ce vor urma în România, privitor la elan, am găsit încurajare, peste ani, în rândurile scrise de prof. dr. Emil Botez, membru corespondent al Academiei Române, în 1937:



© Gheorghe Popa

"Ce ar fi, dacă și noi am concepe ideea conservării naturii mai temeinic de cum ne-am străduit până acum? Ce i-ar strica poporului și statului român, dacă ar înființa un parc drept rezervațiune naturală într-o regiune mai puțin populată și puțin accesibilă culturii (adică pustiirii)? Și ce ar fi, dacă în ea am reintroduce zimbrul și elanul, precum au trăit aceste animale acolo nu tocmai de mult?"

Revenirea elanilor reprezintă o componentă-cheie a proiectului „Ținutul Zimbrului: conservare, educație și turism în Parcul Natural Vânători Neamț”, finanțat de Fundația OMV Petrom prin programul „Verde pentru viitor”, ediția 2.0, dezvoltat de FDSC și Propark. Asociația de Ecoturism din România (AER) implementează proiectul în parteneriat cu RNP Romsilva – Administrația Parcului Natural Vânători Neamț, Asociația Mioritics și Asociația pentru Conservarea Diversității Biologice.

ZBORUL VULTURILOR

În România reîncepe la Rucăr

ROBERT ZEITZ



Au trecut mai bine de șapte decenii de când ultimii vulturi suri (*Gyps fulvus*) au cuibărit în România. Odată cu dispariția lor, ecosistemele au pierdut unul dintre cei mai eficienți „sanitari ai naturii”, păsări specializate în eliminarea rapidă a cadavrelor animalelor și în limitarea răspândirii bolilor. Timp de zeci de ani, revenirea vulturilor a rămas doar o speranță, însă experiența programelor de reintroducere derulate cu succes în mai multe țări europene a demonstrat că acest obiectiv poate deveni realitate.

Pornind de la această experiență și de la potențialul excepțional al Munților Făgăraș, Fundația Conservation Carpathia a inițiat primul program de reintroducere a vulturului sur din România.

În parteneriat cu ING Bank România și împreună cu Vulture Conservation Foundation, Asociația Grupul Milvus, Green Balkans, comunele Lerești, Rucăr și Valea Mare Pravăț, precum și Direcția Sanitar-Veterinară și pentru Siguranța Alimentelor Argeș, a fost creat un consorțiu dedicat readucerii acestei specii în arealul său istoric.

Înainte ca primii vulturi să fie eliberați în natură, echipa proiectului a parcurs o etapă complexă de pregătire: obținerea avizelor necesare, amenajarea volierei de aclimatizare și a infrastructurii de hrănire, identificarea surselor de hrană și dezvoltarea unui protocol științific de monitorizare, bazat pe experiența partenerilor internaționali. În paralel, au fost create parteneriate cu autoritățile locale și au fost dezvoltate măsuri

pentru reducerea principalelor amenințări, precum otrăvirea accidentală și electrocutarea pe liniile electrice.

Scopul proiectului depășește simpla reintroducere a unui număr de vulturi suri. Obiectivul este formarea unei populații viabile, care să se reproducă în Carpații Meridionali și să contribuie, pe termen lung, la refacerea proceselor naturale din ecosistemele montane ale României.

DINAMICILE ISTORICE ALE EXTINCȚIEI VULTURILOR

Vulturii sunt păsări strict necrofage, îndeplinind rolul esențial de sanitar în cadrul ecosistemelor prin consumul carcaselor și al resturilor de animale moarte. Din punct de vedere istoric, teritoriul României adăpostea toate cele patru specii europene de vulturi: vulturul sur (*Gyps fulvus*), vulturul negru (*Aegypius monachus*), hoitarul (*Neophron percnopterus*) și zăganul (*Gypaetus barbatus*). Toate aceste specii formau populații stabile și viguroase.

Dispariția lor a fost rezultatul unui proces cumulativ, determinat de factori antropici severi, care s-au manifestat intens în secolul trecut :

Campaniile masive de otrăvire: Utilizarea pe scară largă a substanțelor toxice destinate combaterii carnivorelor mari (lupi, urși, vulpi) în perioada 1950–1970. Vulturii, hrănindu-se în grup la carcasele folosite ca momeli, au căzut victime colaterale în masă.

Decimarea: Vânătoarea intensă, împușcarea exemplarelor și colectarea ouălor din cuiburi pentru comerțul cu piese de colecție și exemplare împăiate (practică răspândită atât în țară, cât și peste hotare).

Prăbușirea bazei trofice: Diminuarea severă a disponibilității hranei din surse domestice, cauzată de restrângerea zootehniei extensive, interzicerea transumanței tradiționale și industrializarea, precum și intensificarea agriculturii.

PROVOCĂRILE ECOLOGICE ALE PREZENTULUI

Deși legislația modernă interzice cu desăvârșire vânătoarea și utilizarea momelilor otrăvite, o repopulare naturală a României este imposibilă fără management activ de combatere a acestui factor. Otrăvirea rămâne una dintre cele mai importante cauze de deces pentru vulturi pe toate continentele.



© Marius Skolka



© Diana Bobeș



Chiar dacă populațiile din țările vecine (Bulgaria, Serbia) sunt în creștere în ultimii decenii, o repopulare a habitatelor favorabile din România prin expansiunea naturală a acestor populații nu este de așteptat pe termen scurt sau mediu, iar trendul de creștere se poate inversa înainte ca expansiunea să atingă granițele României. În plus, peisajul ecologic actual prezintă o serie de provocări contemporane specifice:

Antropizarea accentuată a habitatelor: Expansiunea infrastructurii turistice și rezidențiale în zonele montane limitează bazinele de liniște necesare cuibăritului.

Infrastructura energetică modernă: Liniile electrice aeriene, în special cele de medie tensiune, reprezintă una dintre principalele cauze de mortalitate a vulturilor, prin electrocutare și coliziune. Parcurile eoliene pot avea, de asemenea, un impact semnificativ asupra acestor păsări. În funcție de amplasarea turbinelor și de caracteristicile terenului, vulturii pot intra în coliziune cu palele aflate în mișcare sau pot evita zonele respective, ceea ce reduce accesul la habitatele de hrănire și contribuie la fragmentarea

habitatului. Din acest motiv, amplasarea și evaluarea atentă a proiectelor eoliene sunt esențiale în regiunile frecventate de vulturi (*Marques et al. (2014). Understanding bird collisions at wind farms: An updated review on the causes and possible mitigation strategies. Biological Conservation, 179, 40–52.*).

Declinul faunei sălbatice: Reducerea efectivelor de erbivore sălbatice mari din cauza pierderii habitatelor limitează disponibilitatea hranei naturale.

Diminuarea disponibilității hranei din surse domestice: Diminuarea severă a disponibilității hranei din surse domestice rămâne un factor important în continuare.

BENEFICIILE ECOLOGICE ȘI SOCIO-ECONOMICE ALE REINTRODUCERII

Reintegrarea vulturilor în Carpați depășește argumentul strict estetic sau de conservare a unei specii, generând o gamă largă de servicii ecosistemice și avantaje economice tangibile.

SERVICII ECOSISTEMICE ȘI BENEFICII DE MEDIU

Sănătate publică și salubritate gratuită: Vulturii elimină rapid sursele potențiale de infecție din teren. Acidul gastric extrem de puternic distruge agenți patogeni periculoși (inclusiv virusul pestei porcine sau bacterii dăunătoare), stopând transmiterea bolilor către animalele sălbatice sau domestice, fără ca vulturii să devină vectori de răspândire.

Reciclarea eficientă a nutrienților: Energia organică din carcase reintră natural în circuitul trofic, reducând necesitatea incinerării artificiale a cadavrelor de animale. Acest proces scade indirect emisiile de gaze cu efect de seră generate de stațiile de neutralizare a deșeurilor animale.

Echilibrarea comunităților de necrofagi: Prin consumul rapid și eficient al biomasei, vulturii reduc competiția oportunistă și controlează creșterea numerică necontrolată a altor specii oportuniste (vulpi, șacali, urși sau mistreți) la carcase.

Bioindicatori de excelență: Prezența și stabilizarea unei populații de vulturi confirmă starea de sănătate generală a unui ecosistem, validând absența braconajului chimic (otrăvirilor) și funcționalitatea lanțurilor trofice.

IMPACTUL SOCIO-ECONOMIC ASUPRA COMUNITĂȚILOR LOCALE

Dezvoltarea ecoturismului: Observarea păsărilor (birdwatching) și fotografia de natură reprezintă sectoare economice în plină expansiune. Prezența vulturilor va transforma Masivul Făgăraș și zona Rucăr într-un punct de atracție pe harta internațională a turismului sustenabil.

Revitalizarea economiei locale: Creșterea fluxului de vizitatori va genera venituri directe pentru pensiuni, ghizi locali și producători artizanali, stimulând totodată crearea de noi locuri de muncă în structurile de administrare și monitorizare (rangeri, tehnicieni, cercetători).

Fundația Conservation Carpathia va construi și un Centru de vizitare – „Casa Vulturului”, în Valea Mare Pravăț, județul Argeș. Acesta va face parte dintr-o rețea de centre de vizitare: Casa Castorului din Rucăr și Casa Zimbrului din Lerești. Împreună, aceste centre transformă zona într-un loc unde natura poate fi descoperită de aproape și unde vizitatorii pot observa fauna sălbatică în mediul său natural.



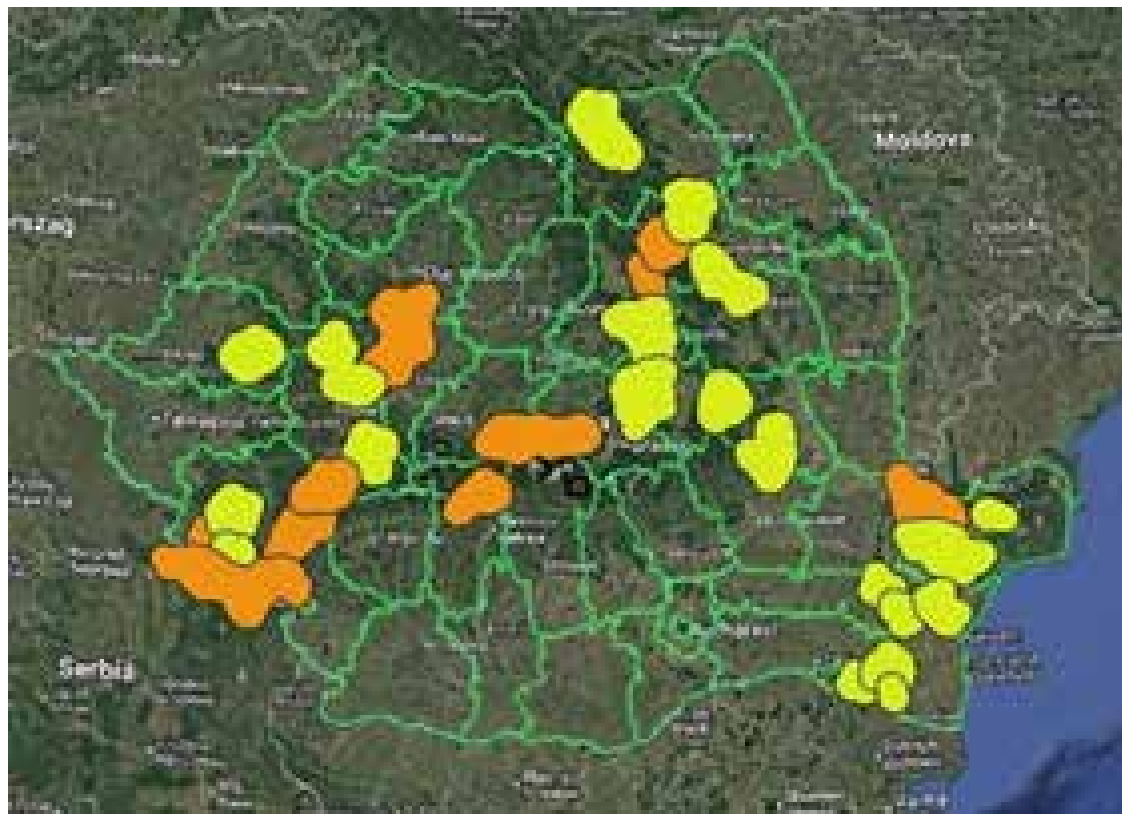
Parteneriat strategic cu sectorul zootehnic: Proiectul oferă o soluție legală și ecologică pentru fermierii și crescătorii de animale din regiune. Prin amenajarea punctelor de hrănire autorizate (restaurante pentru vulturi), crescătorii pot preda carcasele animalelor moarte din cauze naturale, eliminând costurile logistice mari de transport și incinerare industrială.

CE URMEAȚĂ PE PLAN NAȚIONAL?

Pentru asigurarea succesului pe termen lung, implementarea se bazează pe o cartografiere riguroasă a teritoriului. Utilizând date istorice și studii moderne de fezabilitate, au fost delimitate arii de interes pe baza siturilor din Rețeaua Natura 2000 (arii de protecție specială avifaunistică - SPA), aplicându-se un buffer de siguranță de 10 km:

Situri principale (portocaliu): Zone optime unde, în următorii 5–20 de ani, se vor implementa activitățile practice de repopulare (construcția volierelor de aclimatizare și eliberarea directă a exemplarelor) de către diverși factori interesați (administrații de arii protejate, ONG-uri de profil, consorții ale comunelor etc).

Situri secundare (galben): Teritorii adiacente cu potențial ridicat de tranzit, hrănire și chiar cuibărire, unde nu se vor face eliberări, dar unde se vor înființa stații de hrănire suplimentară pentru susținerea dispersiei păsărilor.



După desemnarea și prioritizarea ariilor de interes pentru reintroducerea vulturilor urmează redactarea planurilor naționale de acțiune pentru trei specii cheie: vulturul sur, vulturul negru și zăganul.

Etapa de planificare este urmată de implementarea în fiecare zonă țintă în parte. Primul proiect concret de reintroducere este cel din Masivul Făgăraș, implementat de Fundația Conservation Carpathia. Experiența acumulată în cadrul acestuia va putea fi valorificată în inițiativele viitoare. Prin documentarea activităților, monitorizarea succesului și luarea deciziilor, oferim un manual de bune practici pentru alți conservatoriști din România, consolidând poziția de lider a Fundației în acest domeniu.

O altă inițiativă este în proces de dezvoltare de către Rewilding România printr-un proiect LIFE de reintroducere a două specii de vulturi în această vară în Parcul Național Domogled-Valea Cernei și sperăm că în viitorul apropiat se vor iniția programe și în alte locații din România.

OBIECTIVELE PRINCIPALE ALE PROCESULUI DE REINTRODUCERE A VULTURILOR ÎN MASIVUL FĂGĂRAȘ

1. Construirea cadrului legislativ și instituțional favorabil managementului speciilor necrofage.
2. Elaborarea studiilor de fezabilitate și de impact ecologic la nivel local.
3. Consolidarea consorțiului de management pentru asigurarea sustenabilității pe termen lung.
4. Implicarea activă a comunităților locale prin educație și transparență.
5. Implementarea efectivă a reintroducerii



© Robert Zeitz

CE NE PROPUNEM

Procesul efectiv urmează protocoalele internaționale strict stabilite de IUCN și Vulture Conservation Foundation, structurate în opt etape corelate, dintre care primele cinci au fost realizate deja:

1. **Evaluarea inițială:** Finalizarea studiilor de fezabilitate privind biomasa disponibilă, riscurile de electrocutare și acceptanța socială în rândul comunităților locale.
2. **Conștientizarea publică:** Campanii extinse de informare destinate fermierilor, vânătorilor și localnicilor pentru prevenirea conflictelor și demitizarea prejudecăților.
3. **Selecția siturilor:** Identificarea exactă a punctelor izolate pentru amplasarea facilităților.
4. **Infrastructura de aclimatizare:** Construirea unei voliere de mari dimensiuni în zona Rucăr, care să permită păsărilor să se adapteze la condițiile climatice locale și să vizualizeze topografia zonei.
5. **Transferul exemplarelor:** Aducerea anuală a unui efectiv de 20–25 de vulturi proveniți din centre de reabilitare europene sau din programe de reproducere în captivitate.

6. Echiparea și marcarea: Montarea de inele identificatoare și emițătoare GPS cu transmisie prin satelit pe fiecare exemplar pentru monitorizarea ulterioară a mișcărilor și detectarea timpurie a eventualelor probleme.

7. Eliberarea controlată: Deschiderea volierei și managementul eliberării de tip “soft release”.

8. Monitorizarea și managementul trofic: Hrănirea suplimentară în puncte fixe și monitorizarea telemetrică zilnică, reducând treptat dependența păsărilor de hrana oferită pe măsură ce acestea își dezvoltă abilitățile de căutare independentă în Masivul Făgăraș.

„Reintroducerea vulturului sur este o dovadă că oamenii și natura pot colabora pentru același scop: refacerea echilibrului pierdut. Faptul că acest proiect este realizat împreună cu un consorțiu format din comunități locale din Argeș arată cât de important este sprijinul celor care trăiesc aproape de natură. În Munții Făgăraș, această specie va redeveni parte dintr-un ecosistem complet și funcțional, dar și un simbol al coexistenței dintre conservare și dezvoltarea comunităților locale. Credem că adevărata reușită nu este doar revenirea unei specii, ci renașterea unei legături între oameni și natură”, au declarat Christoph și Barbara Promberger, directorii executivi ai Fundației Conservation Carpathia.

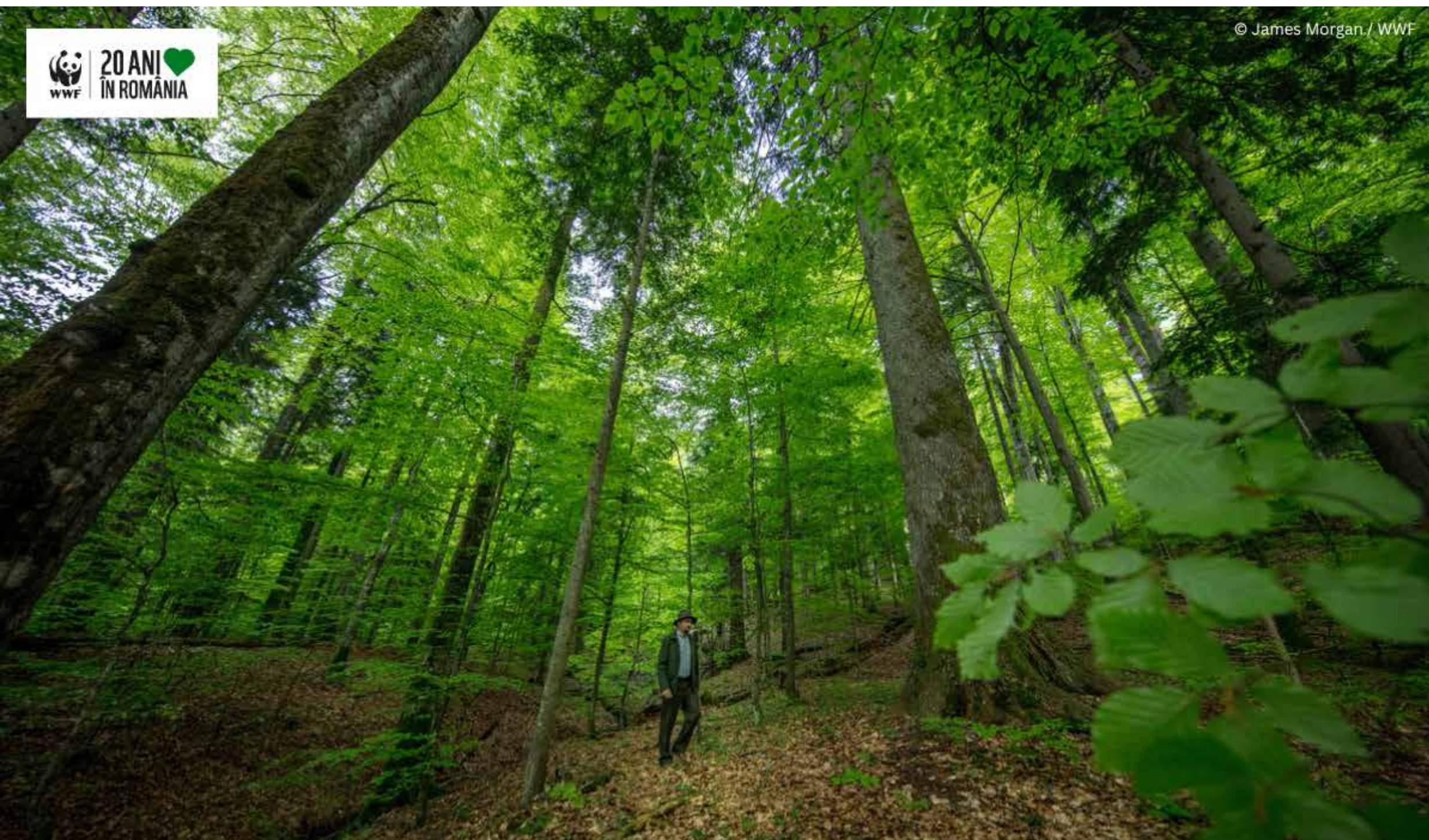


© Diana Bobeș

WWF ROMÂNIA – 20 DE ANI

povestea unor oameni care au ales să nu renunțe

DR. ORIETA HULEA, CEO, WWF ROMÂNIA



Dacă ai privi ultimii 20 de ani ai WWF România ca pe un film, probabil nu ar începe cu un proiect sau cu un indicator de performanță. Ar începe cu o întrebare: *cum protejezi ceva ce nu este încă pe deplin înțeles sau apreciat?*

La începutul anilor 2000, natura din România era, paradoxal, și extrem de bogată, și vulnerabilă. Păduri vaste, râuri încă libere, comunități rurale care trăiau în ritm cu anotimpurile, toate coexistau cu un sistem fragil, lipsit de transparență, de resurse și, uneori, de direcție.

În acest spațiu, WWF România a crescut nu ca o organizație care „face proiecte”, ci ca o echipă care **construiește punți**: între știință și decizie, între comunități și autorități, între economie și natură.

PRIMELE SEMNE CĂ SCHIMBAREA ESTE POSIBILĂ

Una dintre primele povești este despre păduri. Nu despre tăieri ilegale sau conflicte, ci despre **a le vedea cu adevărat pentru prima dată**.

Când experții WWF au început să identifice pădurile virgine și cvasi-virgine, nu era doar un exercițiu tehnic. Era o schimbare de perspectivă: să recunoști că există locuri unde natura funcționează fără intervenția noastră și că aceste locuri au o valoare incomensurabilă.

Această muncă – începută cu evaluări pe teren, cu hărți, cu criterii noi – a dus în timp la protejarea a zeci de mii de hectare și, mai important, la o schimbare de percepție: pădurea nu mai era doar resursă, ci patrimoniu.

MOMENTUL ÎN CARE NATURA REVINE

Poate cea mai emoționantă imagine din acești 20 de ani este revenirea zimbrului.

După aproape două secole de absență, primele transporturi de zimbri au ajuns în Munții Țarcu în 2012. Astăzi, 250 de zimbri trăiesc liberi în Carpații de Sud-Vest. Dar poate mai important este ce s-a întâmplat în jurul lor: comunitățile locale au început să vadă în natură nu o limitare, ci o oportunitate.

Așa au apărut inițiative precum WeWilder, unde turismul, agricultura locală și antreprenoriatul se leagă de prezența zimbrilor. Este genul de poveste în care conservarea nu impune, ci **crează sens și valoare locală**.

APA CARE ÎȘI GĂSEȘTE DIN NOU DRUMUL

În Delta Dunării și de-a lungul fluviului, alte povești s-au scris în tăcere.

La Mahmudia sau Gârla Mare, apa a fost lăsată să revină acolo unde fusese blocată. Canale re-deschise, bălți reconectate, ecosisteme care au început, aproape imediat, să respire din nou.



Dar poate cel mai surprinzător lucru nu a fost revenirea biodiversității, ci reacția oamenilor. În Mahmudia, majoritatea covârșitoare a comunității a susținut restaurarea.

A fost un moment-cheie: **când oamenii văd beneficiile directe ale naturii - protecție la inundații, venituri, identitate - devin cei mai puternici aliați ai ei**.

SCHIMBAREA REGULILOR JOCULUI

Nu toate poveștile au fost vizibile în natură. Unele s-au întâmplat în birouri, în politici publice, în detalii aparent tehnice.

De exemplu, momentul în care sistemul de urmărire a masei lemnoase a devenit digital și accesibil publicului. Sau când programul „Cornul și laptele” dintr-un oraș a început să folosească produse locale și ecologice, schimbând în timp reguli la nivel național.

Aceste schimbări nu au fost rapide și nici simple. Dar ele arată ceva esențial: **sistemele pot fi transformate, dacă există dovezi, răbdare și colaborare**.

FIRUL ROȘU: COLABORAREA

Dacă ar exista un fir roșu care leagă toate aceste povești, acela este colaborarea.

WWF România nu a lucrat niciodată singură. Fiecare rezultat important a fost posibil pentru că a existat o alianță: ONG-uri, administrații locale, ministere, cercetători, consultanți, companii, comunități.

Uneori a fost dificil. Interese diferite, ritmuri diferite, niveluri diferite de înțelegere și încredere. Dar tocmai în aceste spații de negociere s-au construit soluții care au rezistat în timp.

Pentru că, în realitate, conservarea nu este despre natură în izolare. Este despre **cum alegem să trăim împreună**.



CE AM ÎNVĂȚAT PE PARCURS

Privind înapoi, lecțiile sunt clare, chiar dacă au fost învățate pas cu pas:

1. Natura nu poate fi protejată fără oameni.
2. Proiectele pilot sunt esențiale – ele sunt locul unde ideile devin realitate.
3. Datele și știința oferă credibilitate, dar relațiile construiesc schimbarea.
4. Beneficiile locale fac diferența dintre acceptare și rezistență.
5. Iar colaborarea nu este un „nice to have” – este infrastructura reală a oricărei transformări.



URMĂTORII 20 DE ANI: O POVESTE ÎNCĂ NESCRISĂ.

Dacă primii 20 de ani au fost despre a demonstra că schimbarea este posibilă, următorii vor fi despre **a o accelera**.

WWF ROMÂNIA ÎȘI DEFINEȘTE DIRECȚIA PRIN PATRU IDEI SIMPLE, DAR PUTERNICE:

Biodiversitatea este menită să prospere - nu doar să fie protejată, ci să fie refăcută, conectată și lăsată să funcționeze.

Natura are o voce puternică - una care se aude în politici publice, în economie, în deciziile de zi cu zi.

Sistemele se adaptează și se transformă - pentru că nu mai este suficient să reparăm, trebuie să regândim din temelii.

Conservarea locală este amplificată prin vocea comunității - pentru că viitorul naturii depinde de oamenii care trăiesc cel mai aproape de ea.

Poate cea mai importantă realizare a WWF România nu este o specie salvată sau o lege schimbată, ci faptul că a reușit să schimbe perspectiva. Nu mai este „cum protejăm natura?”, ci **„cum reușim să trăim bine împreună - oameni și natură?”**

Răspunsul nu este complet nici după 20 de ani. Dar există ceva ce nu mai poate fi pus la îndoială: atunci când oamenii aleg să colaboreze, natura răspunde.

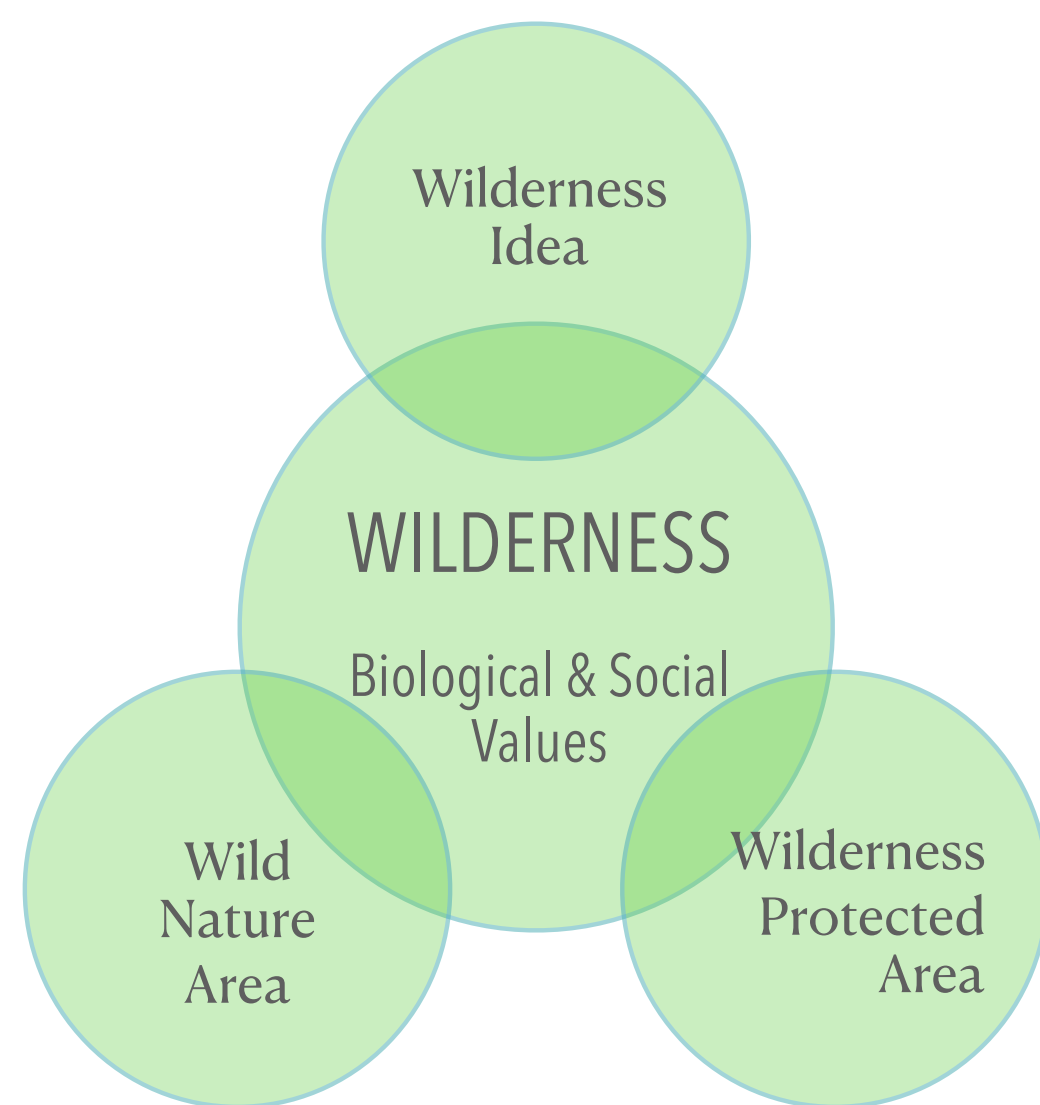
Și, uneori, revine.

CĂLĂTORIA SPRE SĂLBĂTICIE...

VANCE G. MARTIN

Semnificația cuvântului „sălbăticie” diferă de la o parte a lumii la alta. Sălbăticia este adesea un termen generic, înțeles în afara comunității de mediu pur și simplu ca „natură” și, uneori, într-un sens negativ, ca o zonă abandonată. Pentru unii, aceasta înseamnă un loc care exprimă identitatea, arată responsabilitate față de generațiile viitoare și este un loc de inspirație spirituală; un loc care este intact și este protejat pentru a rămâne intact. Există, de asemenea, o acceptare din ce în ce mai mare a termenului „arie/zonă de sălbăticie”, care se referă la suprafețele delimitate legal sau zonate pentru a fi protejate în starea lor naturală, dar care adesea permit o gamă largă de activități umane, de la cele pur recreative până la utilizări tradiționale minime și durabile. Astfel, pot fi definite trei dimensiuni ale sălbăticiiei: ideea de sălbăticie, o arie naturală sălbatică, o arie protejată desemnată pentru sălbăticie. (Fig. 1)

Three Dimensions of Wilderness



Nelson (1998) a citat aproximativ treizeci de motive diferite pentru conservarea naturii sălbatice, inclusiv valoarea intrinsecă; pentru culturile indigene dependente, ale căror mijloace de trai și identitate culturală sunt indisolubil legate de terenurile sălbatice; pentru protecția biodiversității, identitatea națională și ecoturism; și multe altele. Protejarea naturii sălbatice rămase este, de asemenea, considerată o componentă majoră a „soluțiilor bazate pe natură” pentru a aborda simultan atât schimbările climatice, cât și dispariția speciilor.

Acest articol este în primul rând despre definiția internațională oficială și despre liniile directe de management stabilite de Uniunea Internațională pentru Conservarea Naturii (IUCN). [Comisia Mondială pentru Arie Protejate \(WCPA\)](#) este una dintre comisiile de experți din cadrul IUCN și coordonează numeroși experți și organizații globale preocupate de menținerea calității și a standardelor diferitelor categorii de arie naturală. Pentru a cunoaște influența actuală și crescândă a protecției sălbatice, este interesant și util să cunoaștem puțin istoria acesteia.

PUȚINĂ ISTORIE

Ariile de sălbăticie, ca tip oficial de arie protejată distinctă de parcurile naționale, rezervații stricte și altele, au fost desemnate pentru prima dată în Statele Unite. Un proces început în 1934 a dus în cele din urmă la Actul privind Sălbăticia din SUA din 1964 (Legea publică a SUA 88-577 din 1964), în care „spre deosebire de acele arii în care omul și lucrările sale domină peisajul, [sălbăticia] este recunoscută prin prezenta ca o arie în care pământul și comunitatea sa de viață nu sunt afectate de om, unde omul însuși este un vizitator care nu rămâne”. Cei care au elaborat Actul privind Sălbăticia (The Wilderness Act - TWA) credeau că vor fi norocoși dacă vor desemna câteva sute de mii de hectare, dar munca lor



© Dan Dinu

a dat naștere unei mișcări în întreaga SUA care a dus la crearea Sistemului Național de Protecție a Naturii Sălbatice, care astăzi administrează peste 800 de arii acoperind aproximativ 45 de milioane de hectare!

În deceniile care au urmat TWA, numeroase alte țări au urmat acest exemplu. Definițiile din diverse țări și regiuni sunt, în esență, similare și vizează (cu mici variații) criterii precum absența unei dezvoltări umane semnificative, lipsa unor exploatare majore a resurselor naturale, interzicerea accesului motorizat, o biodiversitate de mare valoare și importanță și altele. Dimensiunea sau întinderea acestor zone terestre și (ocasional) acvatice este adesea luată în considerare dar, în ultimă instanță, dimensiunea este mai puțin importantă decât aceste alte caracteristici.

Ariile de sălbăticie se deosebesc de parcuri și rezervații prin faptul că sunt în mod intenționat constituite ca o resursă naturală care cuprinde atât aspecte biologice/fizice, cât și sociale/spirituale. Gestionate, protejate corespunzător și dacă sunt funcționale, ariile de sălbăticie aduc omenirii multe valori practice și de neînlocuit legate atât de dezvoltarea durabilă (prin serviciile ecologice neprețuite pe care le produc), dar și valori mai puțin materiale importante, cum ar fi valori culturale și spirituale. Sălbăticia oferă, de asemenea, un cămin și protecție pentru multe popoare indigene a căror cultură este adesea „dependentă de sălbăticie”, adică, dacă zonele în care trăiesc și în care cultura lor s-a dezvoltat sunt distruse, cultura lor va fi, de asemenea, pierdută în cele mai multe cazuri.

SĂLBĂTICIA ÎN CADRUL IUCN

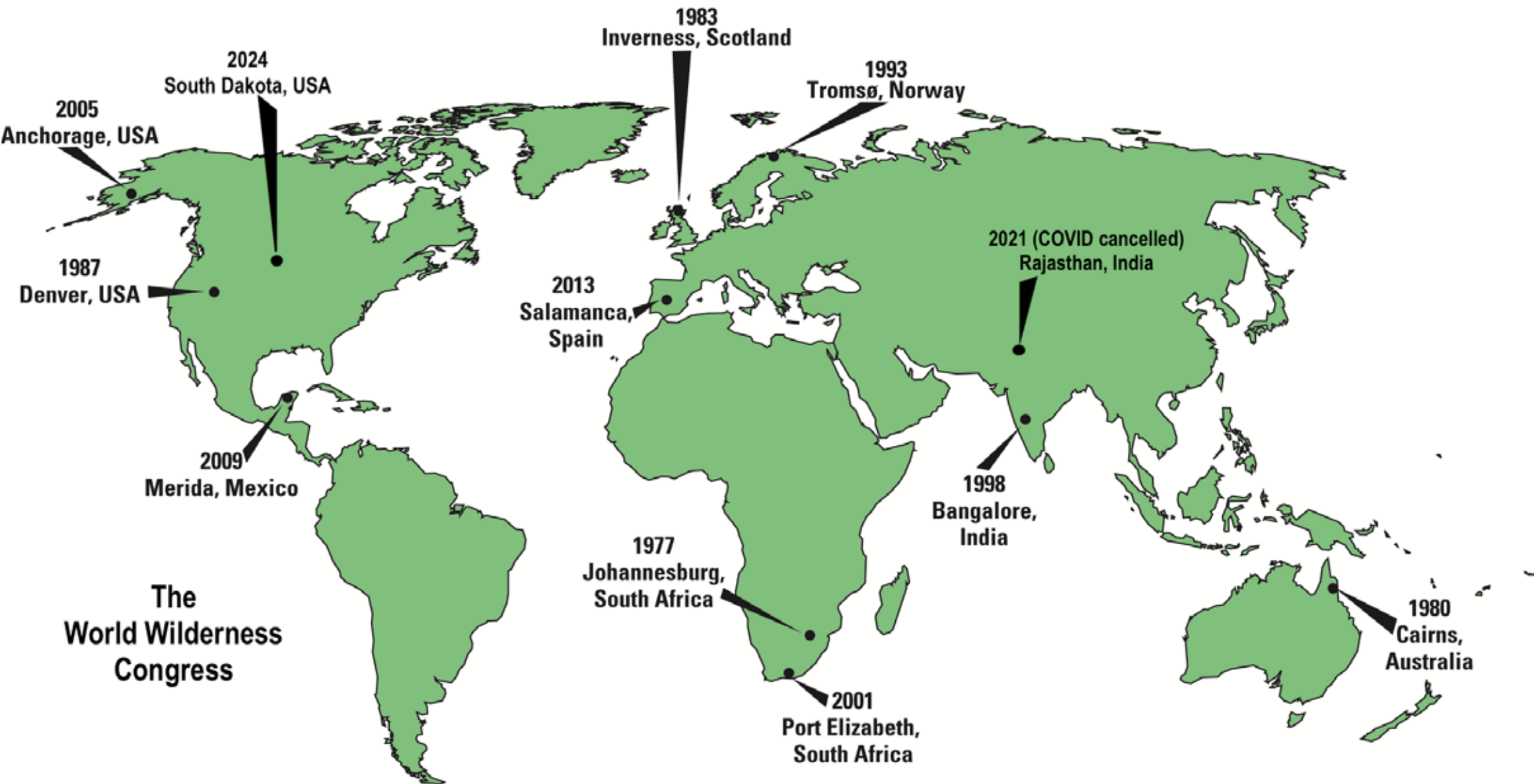
Este important de menționat că ariile de sălbăticie nu au fost întotdeauna recunoscute ca o categorie de management de arii protejate de către IUCN. În urma îndemnului frecvent al Congresului Mondial al Sălbăticiei (Fig. 2) și în urma unei rezoluții adoptate la [cel de-al 3-lea Congres Mondial al Sălbăticiei](#) (World Wilderness Congress) (Scoția, 1983), la Adunarea Generală a IUCN de la Madrid (1984) a fost adoptată o recomandare prin care se solicita adăugarea unei categorii specifice – aria de sălbăticie – pe lista categoriilor de management pentru arii protejate a IUCN. Această solicitare se baza pe presupunerea că recunoașterea oficială la nivel internațional a sălbăticiei ca și categorie de arie protejată ar conferi o credibilitate importantă protecției sălbăticiei în întreaga lume. Ariile de sălbăticie au fost incluse ca arii protejate de categoria I atunci când categoriile de management de arii protejate revizuite ale IUCN au fost aprobate în cele din urmă în 1992. Noul ghid privind categoriile de management de arii protejate cuprinde șase categorii, dintre care

categoria 1 include două subcategorii: rezervații naturale stricte, destinate în principal doar scopurilor științifice (categoria 1a)¹ și arii de sălbăticie (categoria 1b).

Ariile protejate din categoria IUCN 1b (ariile de sălbăticie) sunt, în general, situri de mari întinderi în care procesele ecologice pot funcționa natural, cu perturbări umane minime. Aceste situri sunt definite ca **„Arii protejate care sunt de obicei arii întinse, nemodificate sau ușor modificate, care își păstrează caracterul și influența naturală, fără locuire umană permanentă sau semnificativă, și care sunt protejate și gestionate astfel încât să se păstreze starea lor naturală”** (Dudley, 2013, p. 14).

Pentru a consolida conceptul de „wilderness” (sălbăticie) în Ghidul IUCN pentru categoriile de management de arii protejate, în 2002 a fost înființat oficial, în cadrul WCPA, un grup de lucru

¹ Definite ca Rezervații științifice în România - nota editorului



© Dan Dinu



temporar dedicat sălbăticiei - „wilderness”-ului (WTF - Wilderness Task Force). Acest grup de lucru a fost rapid transformat într-un grup de specialiști permanent (Wilderness Specialist Group - WSG) în cadrul WCPA, fondat de Vance Martin de la [Fundația WILD](#), creând astfel o voce instituțională permanentă pentru sălbăticie în cadrul WCPA și al structurii instituționale globale de mediu. WSG a condus inițial o serie de ateliere la Congresul Mondial al Parcurilor din Durban, în 2003; a creat un portal web pentru profesioniștii din domeniul sălbăticiei conectați la IUCN la nivel global; a menținut cu succes integritatea categoriei 1b de arii de sălbăticie în procesul de revizuire a Ghidului pentru categoriile de management ale ariilor protejate în perioada 2007–2008; și, în 2016, a elaborat criterii de management pentru categoria ariilor de sălbăticie. [„Arii protejate de sălbăticie: ghidul pentru gestionarea ariilor de sălbăticie din categoria 1b a IUCN \(\) \(Casson et al. 2016\)”](#) a fost primul și continuă să fie singurul ghid global pentru înțelegerea și managementul zonelor de sălbăticie desemnate oficial.

GHIDURILE

Obiectivul celor două ghiduri menționate mai sus este de a oferi îndrumare planificatorilor, administratorilor și altor factori de decizie din domeniul ariilor de sălbăticie din întreaga lume. Ghidul abordează numeroase subiecte importante, printre care

- fundamentarea definirii ariilor de sălbăticie ca arii protejate într-un context internațional,
- istoria acestei categorii de arii protejate,
- critici aduse conceptului de sălbăticie,
- principiile cheie pentru gestionarea ariilor de sălbăticie,
- sisteme de guvernare aplicabile ariilor de sălbăticie,
- importanța armonizării tipului de guvernare cu realitățile de pe teren pentru a asigura o conservare eficientă.

Obiectivul primar de management al ariilor de sălbăticie (Categoria 1b) este protejarea proceselor ecologice și a biodiversității în arii intacte de mare întindere, cu o perturbare umană minimă (Dudley 2013, p. 14). Ghidul acesta recunoaște alte patru obiective compatibile:

- Recreere și acces
- Moduri tradiționale de viață
- Utilizări culturale și spirituale
- Educația și știința.

Ghidul abordează Principiile de gestionare; guvernarea și autoritatea; instrumentele și problemele de management și evaluarea eficacității. În plus, și este important de menționat, această publicație – realizată de 40 de experți voluntari din întreaga lume – încearcă să pună capăt unor argumente recurente folosite de oponenții ariilor de sălbăticie. Primul se referă la prezența oamenilor, iar Ghidul subliniază că **zonele sălbăticie nu exclud oamenii... ci exclud**

anumite utilizări umane. Al doilea este argumentul că popoarele indigene și comunitățile locale (Indigenous People and Local Communities - IPLC) resping uneori conceptul de sălbăticie. Ca răspuns, Ghidul subliniază că **ariile de sălbăticie recunosc, promovează și insistă asupra includerii IPLC ca parteneri cu drepturi depline (nu doar factori interesați) în desemnarea și managementul ariilor de sălbăticie, așa cum este prevăzut în Declarația ONU privind drepturile popoarelor indigene (UNDRIP).** În plus, există numeroase exemple în întreaga lume în care IPLC susțin conceptul de sălbăticie, printre care se numără și Primele Națiuni din Canada, cel puțin două dintre zonele pe care le protejează fiind desemnate Categoria 1b.

Mai mult, încă de la începutul Ghidului, autorii prezintă două critici specifice folosite adesea de oponenții zonelor sălbatice, de care susținătorii și administratorii trebuie să fie conștienți. Este important de menționat că autorii oferă informații despre cum să se răspundă atunci când susținătorii și administratorii se confruntă cu ele. Prima este că IPLC se opun utilizării termenului „arie de sălbăticie” din cauza diferenței dintre cultura lor bazată pe natură și cea occidentalizată, axată pe timp, și pentru că managementul pentru sălbăticie alungă locuitorii indigeni. Ghidul demonstrează că IPLC nu constituie un bloc holistic și că există exemple clare în toate regiunile lumii de utilizare a conceptului de sălbăticie de către IPLC. A doua critică o reprezintă argumentele împotriva sălbăticiei prezentate de așa-numiții „neo-verzi”, care resping sălbăticia ca fiind post-modernă și deconstrucționistă, deoarece „nu există cu adevărat sălbăticie”. Acest argument insistă asupra faptului că sălbăticia ignoră populația locală și că impactul uman, precum schimbările climatice și poluarea, este omniprezent la nivel global și, prin urmare, nu mai există zone „virgine” pe Pământ. Un astfel de argument nu este susținut de știința conservării, și ar trebui

să se vadă că, acest cuvânt, „virgin”, este absent practic din toate definițiile oficiale ale sălbăticiei, în special din cea a IUCN.

PROGRESUL GLOBAL

Odată cu instituirea „sălbăticiei” drept categorie de arie protejată oficial recunoscută, progresul la nivel mondial s-a accelerat. Pe lângă activitatea din cadrul IUCN, colaborând cu un grup restrâns de colegi talentați, am stabilit obiective și



© Zoltán Nagy

© Dan Dinu



am creat materiale care să dezvolte această definiție și să consolideze astfel conceptul la nivel global. Fundația WILD a continuat să organizeze [WWC](#) (cel mai recent în Dakota de Sud, SUA, în 2024, găzduit de poporul Lakota); a creat (și încă publică) [Revista Internațională de Sălbăticie](#); și a publicat, de asemenea, manualul standard, [Managementul Sălbăticiei](#) (acum la a 4-a ediție).

Vestea bună este că utilizarea sălbăticiei ca o categorie de arie protejată câștigă teren în întreaga lume. În 2016, 48 de țări au stabilit arii de sălbăticie Categoria 1b prin desemnări legale (IUCN și UNEP-WCMC 2016). Alte douăzeci și două de țări au arii de sălbăticie stabilite prin desemnare administrativă sau zone de sălbăticie în cadrul altor arii protejate. Ghidul din 2016 oferă instrucțiuni privind modul optim de gestionare, guvernare și protejare a acestor 2.992 de zone de sălbăticie

marine și terestre (IUCN și UNEP-WCMC² 2016). Multe alte zone sunt protejate cu aceleași obiective de sălbăticie ca și Categoria 1b, dar nu sunt încă desemnate. Ghidul este aplicabil acestor zone și zonelor pe care factorii de decizie în materie de sălbăticie doresc să le refacă și să le readucă la statutul de sălbăticie.

Eforturile de a construi o mișcare care să asigure recunoașterea, protecția și gestionarea ariilor de sălbatice au o lungă istorie și continuă. Suntem încurajați de eforturile spectaculoase și tot mai intense depuse pentru protecția și desemnarea oficială a ariilor de sălbatice din întreaga lume. O etapă importantă în acest sens a fost Rezoluția Parlamentului European privind zonele sălbatice din Europa (Parlamentul European 2009). Această rezoluție cuprinzătoare conține

2 WCMC - World Conservation Monitoring Centre, <https://www.unep-wcmc.org/en>

numeroase directive și solicită acțiuni din partea statelor membre, printre care: definirea și cartografierea; protecția sporită; crearea de zone de sălbăticie în sistemul de arii protejate Natura 2000 al Uniunii Europene (cea mai mare rețea de acest gen din lume) și schimbul de bune practici. De asemenea, această rezoluție a condus la inițiative de protecție a sălbăticiei semnificativ îmbunătățite conduse de ONG-uri.

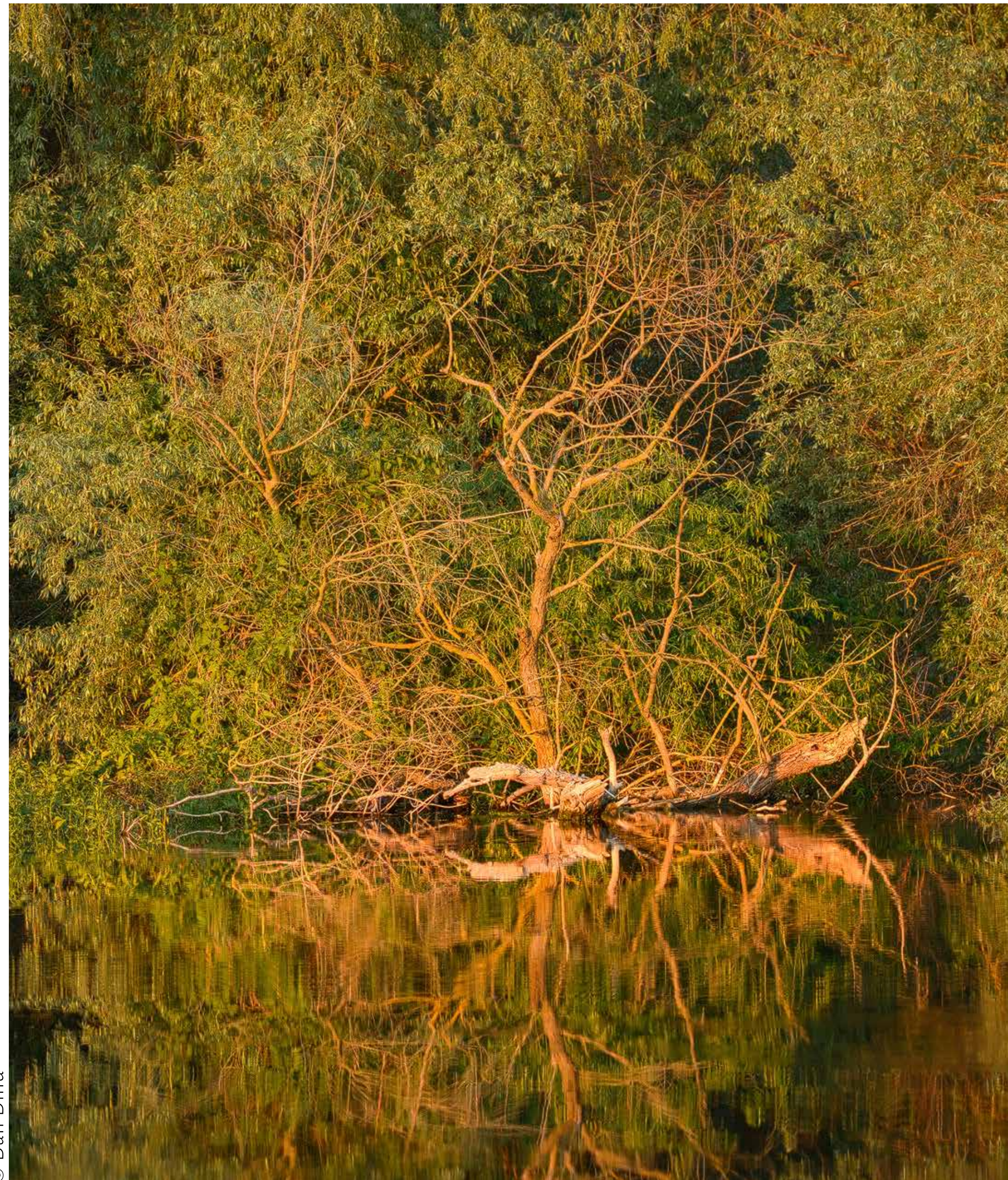
România are un destin foarte special în acest scenariu. „Inima sălbatică” a Europei, Munții Carpați și Delta Dunării, se află în mare parte pe teritoriul României. Patrimoniul natural al României ocupă un loc special în Europa, datorită munților Carpați, a pajiștilor, a pădurilor virgine și seculare, a prezenței întregului grup de carnivore mari specifice zonei și datorită Deltei Dunării, recunoscută la nivel global. Adoptarea categoriei de management IUCN 1b ar aduce o contribuție importantă (și chiar necesară) la conservarea patrimoniului natural de importanță globală al României pentru generațiile viitoare.

Vance G Martin

Președinte emerit, Wilderness Foundation Global

Fondator/Copreședinte, Grupul de Specialiști în Natură Sălbatică, WCPA/IUCN

Fondator, președinte (1983-2023), The WILD Foundation



© Dan Dinu

REFERINȚE

Casson, S.A., Martin V.G., Watson A, et al. 2016. Arii protejate de tip sălbatic: Ghid de gestionare pentru ariile protejate din categoria 1b a IUCN. Gland, Elveția: IUCN. x + 92 pp.

Dudley, N. (ed.). 2013. Linii directoare pentru aplicarea categoriilor de gestionare a zonelor protejate. IUCN, Gland, Elveția.

IUCN și UNEP-WCMC. 2016. Baza de date mondială privind zonele protejate (WDPA). disponibilă la <http://protectedplanet.net>

Nelson, M.P. 1998. O sinteză a argumentelor privind conservarea zonelor sălbatice. În: Callicott, J. B.; Nelson, M. P. Marea nouă dezbatere privind zonele sălbatice. Atena: University of Georgia Press, pp. 154–200.

Rosu, A. 2014 Restituirea proprietăților în România. Global Economic Observer. București, vol. 2, nr. 2, (2014): 37-41.

Legea publică a Statelor Unite nr. 88–577. Legea privind zonele sălbatice din 3 septembrie 1964. 78 Stat. 890.

Pentru acest articol, autorul s-a inspirat în mare măsură din [Wilderness Protected Areas: Management guidelines for IUCN category protected areas](#) și [Wilderness Management](#) (capitolul 3, International Perspectives, Martin și Watson)



EDUCAȚIA DE MEDIU PRIN FILM ȘI ARTĂ

de ce contează

SABINA BACIU

Trăim într-o epocă în care realitatea crizei climatice nu mai poate fi ignorată. Incendii, inundații, temperaturi extreme sau dispariția unor specii nu mai sunt știri îndepărtate, ci experiențe cotidiene pentru tot mai multe comunități. Însă, dincolo de efectele vizibile, există un alt nivel, mai subtil și mai puțin discutat: felul în care copiii și adolescenții percep această criză.

La **CULMEA – Festival de film și educație de mediu**, am observat că filmul și arta pot deveni punți între datele științifice și realitatea emoțională a copiilor. Dacă graficele și rapoartele ne arată unde suntem, poveștile vizuale ne pot arăta de ce contează și cum putem reacționa.

Un raport realizat de Salvați Copiii România ("Născuți în criza climatică - Studiu privind percepția copiilor asupra schimbărilor climatice", 2021) arată limpede amploarea problemei: trei

sferturi dintre copiii din România (71%) sunt interesați de problemele de mediu, iar și mai mulți (78%) sunt dispuși să facă schimbări în viața lor pentru a reduce daunele aduse mediului. În plus, 65% dintre copii și tineri consideră că pot influența politicienii pentru a preveni și reduce problemele climatice și de mediu

Această tensiune între frică și dorință de implicare nu e specifică doar României. Un studiu european arată că peste 50% dintre tineri se simt triști, anxioși sau victime ale sentimentului de vinovăție din cauza crizei climatice, iar peste 30% spun că aceste stări le afectează viața de zi cu zi. (Collery, A., & Niedzwiedz, C. L. (2025). Climate change worry and the association with future depression and anxiety: cross-national analysis of 11 European countries. *BMJ mental health*, 28(1), <https://doi.org/10.1136/bmjment-2024-301318>)

În plus, UNICEF estimează că un miliard de copii din lume sunt expuși direct la riscuri climatice majore – secetă, inundații, poluare – cu efecte asupra sănătății, educației și bunăstării emoționale.

Mesajul e clar: copiii percep criza climatică cu intensitate și așteaptă instrumente pentru a o înțelege și a reacționa.

Educația de mediu tradițională se bazează adesea pe date și explicații științifice. Acestea sunt necesare, dar nu suficiente. Pentru a genera schimbare de comportament, e nevoie de o dimensiune emoțională și imaginativă.

Artă creează exact această punte. Printr-o imagine, o melodie sau o poveste vizuală, un subiect abstract devine apropiat și personal. Expunerea la narațiuni artistice pe teme de mediu crește nivelul de empatie și disponibilitatea pentru acțiune comparativ cu simple prezentări de date. Filmul are o forță aparte pentru că e o experiență colectivă. O proiecție într-o sală adună oameni laolaltă, le provoacă emoții simultan și creează un teren comun pentru dialog. În acest sens, sala de cinema devine nu doar un loc de divertisment, ci și un context de conversație.

CULMEA - UN SPAȚIU DE ÎNTÂLNIRE

Festivalul **CULMEA** s-a născut din nevoia de a aduce acest tip de educație în mijlocul comunității. Prima ediție din Brașov, în 2023, a avut ca public țintă copiii și adolescenții, dar a atras și părinți, profesori, activiști și artiști.

Structura festivalului e simplă, dar eficientă: filme premiate la marile festivaluri de film, alese astfel încât să genereze discuții despre biodiversitate, risipa alimentară, fast fashion, activism urmate de discuții și ateliere. Ideea de bază este să treci dincolo de ecran și să transformi viziunea într-o experiență activă.



Reacțiile au confirmat această nevoie. Pentru o parte din public, CULMEA nu a fost doar un eveniment cultural, ci un catalizator pentru conversații în familie și în comunitate.

Educația de mediu nu e doar despre a ști, ci și despre a simți și a acționa. Criza climatică îi afectează direct pe copii, iar datele arată clar cât de mult îi preocupă. În același timp, ei sunt gata să se implice, dacă primesc cadrul potrivit.

Festivaluri așa cum este **CULMEA** demonstrează că arta și filmul pot fi acest cadru. Ele transformă informația în experiență, emoția în dialog și frica în speranță. Într-o lume în care viitorul pare tot mai nesigur, astfel de inițiative sunt mai mult decât evenimente culturale – sunt exerciții de supraviețuire colectivă.





Pentru că, în cele din urmă, a proteja planeta nu e doar o problemă de știință. E o problemă de imaginație, de empatie și de comunitate. Iar filmul și arta sunt printre cele mai puternice instrumente pe care le avem pentru a cultiva aceste dimensiuni.

Ediția a patra a festivalului CULMEA: Film și educație de mediu are loc între 22 - 24 octombrie 2026 la Brașov și 12 - 14 noiembrie 2026 la Timișoara - cu proiecții, ateliere și discuții gândite pentru copii de la grădiniță la liceu. Dacă

te întrebi cum vorbești cu un copil despre criza climatică fără să-l copleșești, răspunsul poate fi mai simplu decât crezi: îl inviți la film. Și după, vorbești. Mai multe detalii pe culmeafestival.ro.



ECHIPA

biosferis

Revista noastră este un efort de echipă.
Mulțumim pentru implicare!

ECHIPA DE REDACȚIE

PAUL HAC
ERIKA VAIDA BELA
ROXANA IORDĂCHESCU
MARA BULEA
LAURA MARIA FLORESCU
SEBASTIAN CĂTĂNOIU

CONSILIUL TEHNIC

DAN HULEA
ERIKA VAIDA BELA
PAUL HAC
SILVIU CHIRIAC
TAMAS PAPP

FOTOGRAFI

ANDREI PRODAN
BARNÁ CSISZÁR
CIPRIAN BÂRSAN
CORNELIA DOERR
DAN DINU
DIANA BOBEȘ
GHEORGHE POPA
JAMES MORGAN
MARIUS SKOLK
MICHEL GUNTHER
ROBERT ZEITZ
SABINA BACIU
SILVIU CHIRIAC
STEVE CARSON
VLAD DUMITRESCU
ZOLTÁN NAGY

AUTORI ARTICOLE

MĂDĂLIN POPESCU
ORIETA HULEA
ROBERT ZEITZ
SEBASTIAN CĂTĂNOIU
SABINA BACIU
VANCE G. MARTIN

GRAFICĂ & DESIGN

DAN DINU
MIHAIL DONEA



PROPARK - FUNDATIA PENTRU ARII PROTEJATE
office@propark.ro | www.propark.ro

Abonează-te

Dacă vrei să primești următoarele numere ale revistei,
te așteptăm să te înregistrezi pe link-ul de mai jos

ABONAMENT BIOSFERIS

Implică-te

ALEGE O TEMĂ IMPORTANTĂ PENTRU TINE
ȘI RELEVANTĂ PENTRU REVISTĂ

RESPECTĂ
FORMATUL CERUT

ILUSTREAZĂ ARTICOLUL
CU IMAGINI DE CALITATE

TRIMITE VARIANTA FINALĂ
PENTRU FEEDBACK

FII DESCHIS LA SUGESTII
ȘI RECOMANDĂRI

FII ORIGINAL
ȘI CREATIV



CONTACT

biosferis

revista.biosferis@gmail.com
www.propark.ro/biosferis
str. Lungă nr 175, Brașov

Vrei să publici un articol?
Iată care sunt pașii de urmat:

1

Asigură-te că articolul este relevant pentru
îmbunătățirea managementului ariilor
naturale și conservarea biodiversității.

2

Scrie articolul în format Word și încearcă să
nu depășești 1.500 de cuvinte.

3

Dacă nu ai fotografii cu care să ilustrezi
articolul, echipa de redacție și partenerii de
la Forona vor încerca să te ajute.

4

Articolul trebuie trimis la adresa
revista.biosferis@gmail.com. Dacă este
cazul, vei primi recomandări pentru ajustare.

5

Consiliul Tehnic al revistei va analiza
articolul și va decide dacă acesta
poate fi publicat.

6

Trimite doar articole
originale, care nu au mai fost
publicate în altă parte.

ISSN 2784 – 255X



© Dan Dinu

biosferis

biosferis

VĂ MULȚUMIM CĂ NE-AȚI CITIT!

„Lupta pentru conservarea naturii va continua la nesfârșit.

Face parte din bătălia universală dintre bine și rău.”

JOHN MUIR